

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертаційну роботу
Настенка Олега Руслановича
«Стратегічне партнерство бізнесу та освіти як умова
інноваційного розвитку регіону»,
яку подано на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки
за спеціальністю 051 Економіка

***Актуальність теми дослідження та її зв'язок
з науковими програмами***

Актуальність теми дисертаційної роботи зумовлена необхідністю пошуку ефективних механізмів забезпечення інноваційного розвитку регіонів України в умовах посилення глобальної конкуренції та інтенсивних трансформаційних процесів в економіці. Одним із ключових чинників підвищення конкурентоспроможності регіонів в цих умовах є налагодження стратегічного партнерства між закладами освіти та бізнес-структурами. Сучасні виклики вимагають формування нових моделей взаємодії науки, освіти та підприємницького сектору, спрямованих на генерацію та комерціалізацію інновацій. Водночас в Україні все ще зберігається недостатній рівень інтеграції освітнього середовища з потребами реального сектору економіки. Це негативно впливає на якість підготовки фахівців, ефективність використання інтелектуального потенціалу та темпи впровадження інновацій в регіональну економіку. Стратегічне партнерство бізнесу та освіти створює передумови для узгодження потреб ринку праці зі змістом освітніх програм, тенденціями розвитку прикладних досліджень і впровадження сучасних технологій. Особливого значення зазначена проблематика отримає в умовах повоєнного відновлення економіки України та необхідності зміцнення інноваційного потенціалу регіонів. Вирішення окреслених питань сприятиме формуванню ефективної регіональної інноваційної екосистеми та підвищенню інвестиційної привабливості територій. З огляду на це, дослідження теоретичних і прикладних аспектів стратегічного партнерства бізнесу та освіти є своєчасним і має вагомое практичне значення. Отже, обрана тема дисертаційної роботи О.Р. Настенка є актуальною, відповідає сучасним потребам розвитку регіональної економіки та має важливе наукове і прикладне значення.

На користь наведеного висновку свідчить також участь здобувача у виконанні науково-дослідних робіт відповідного тематичного спрямування, які реалізуються Черкаським державним технологічним університетом

Міністерства освіти і науки України. Так, у додатку Д до дисертації наведено три довідки, підписані ректором Черкаського державного технологічного університету, про участь та вклад О.Р. Настенка в дослідженнях в межах тем:

«Теорія і практика сталого розвитку: держава, бізнес, громада» (державний реєстраційний номер 0120U104957, 2020-2023 рр.) – довідка №707/03-12.01 від 26.06.25 р.;

«Смарт-спеціалізація та інноваційна парадигма розвитку національної економіки: пріоритети та перспективи» (державний реєстраційний номер 0121U114146, 2021-2024 рр.) – довідка №708/03-12.01 від 26.06.25 р.;

«Економіка та суспільство: сталий, інноваційний, цифровий розвиток» (державний реєстраційний номер 0125U001426, 2025-2028 рр.) – довідка №699/03-12.01 від 25.06.25 р.

Отже, враховуючи сказане можна зробити висновок стосовно того, що дисертаційна робота Олега Руслановича Настенка, написана на тему «Стратегічне партнерство бізнесу та освіти як умова інноваційного розвитку регіону», є своєчасним та науково обґрунтованим дослідженням, спрямованим на вирішення важливих теоретичних і практичних завдань.

Структура та короткий зміст дисертації

Дисертаційна робота О.Р. Настенка складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, які викладено на 181 сторінці друкованого тексту. Матеріали дисертації містять 12 таблиць і 24 рисунки, з них 10 займають всю сторінку. Список використаних джерел із 304 найменувань уміщено на 33 сторінках, 5 додатків – на 26 сторінках.

Метою дослідження в роботі обрано розвиток теоретико-методичних засад і розроблення практичних рекомендацій щодо стратегічного партнерства бізнесу та освіти як чинника інноваційного розвитку регіону. Поставлена мета дослідження зумовила формування системи наукових завдань, реалізація яких сприяла побудові збалансованої та внутрішньо узгодженої структури дисертаційної роботи.

Перший розділ роботи «Теоретичне підґрунтя інноваційного розвитку регіону через стратегічне партнерство бізнесу та освіти» розміщено на с. 29-81. У межах розділу дисертантом визначено сутність, характерні ознаки та форми реалізації стратегічного партнерства бізнесу та освіти, окреслено конкурентні переваги від реалізації проєктів стратегічного партнерства бізнесу та освіти в межах регіону, розглянуто інноваційний розвиток регіону крізь призму стратегічного партнерства бізнесу та освіти.

Другий розділ роботи «Діагностика впливу взаємодії бізнесу та освіти на інноваційний розвиток регіонів України» розміщено на с. 82-138. У межах розділу дисертантом здійснено оцінку рівня інноваційного розвитку регіонів України та потенціалу формування інноваційної екосистеми, висвітлено та

проаналізовано найкращі практики стратегічного партнерства бізнесу та освіти в Україні та світі, окреслено нормативне підґрунтя розвитку стратегічного партнерства бізнесу та освіти на державному і регіональному рівнях.

Третій розділ роботи «Організаційно-економічні засади інноваційного розвитку регіону на підґрунті стратегічного партнерства бізнесу та освіти» розміщено на с.139-194. У межах розділу дисертантом обґрунтовано концептуальні засади забезпечення якості освіти як драйвера інноваційного розвитку регіонів України, сформульовано процедуру трансформації закладу вищої освіти в підприємницький університет, визначено сценарії розвитку стратегічного партнерства бізнесу та освіти в інтересах інноваційного розвитку регіону.

Таким чином, структура дисертаційної роботи характеризується логічністю та внутрішньою узгодженістю, а її розділи є збалансованими за обсягом і змістовним наповненням. Матеріал викладено послідовно, системно та взаємопов'язано, що забезпечує повне досягнення поставленої мети та вирішення визначених завдань дослідження.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Ознайомлення з текстом дисертації Олега Руслановича Настенка та науковими працями, опублікованими у відкритому друці за темою роботи, дозволяє зробити висновок, що сформульовані автором наукові положення, висновки та рекомендації є достатньо обґрунтованими, логічно взаємопов'язаними, послідовно викладеними та належним чином аргументованими. Досягнення належного рівня обґрунтованості результатів забезпечено, з одного боку, ретельним опрацюванням автором нормативно-правової бази, наукових джерел, статистичних та аналітичних матеріалів, а з іншого – використанням комплексу сучасних загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Так, в межах роботи було використано системний підхід, метод логічного узагальнення, контент-аналіз, монографічний метод, метод абсолютних, відносних і середніх величин, метод аналізу рядів динаміки та структурних зрушень, структурно-логічний метод аналізу, порівняльний та графічний методи, метод експертних оцінок та сценарний підхід.

Належний рівень достовірності отриманих результатів забезпечується їх апробацією в науковому середовищі, публікацією у вітчизняних та міжнародних фахових виданнях, а також підтверджується впровадженням основних положень дослідження у практичну діяльність установ і підприємств, що підтверджено відповідними документами.

Ознак порушень академічної доброчесності в дисертації О.Р. Настенка

не виявлено. Усі використані в дослідженні літературні джерела супроводжуються коректно оформленими бібліографічними посиланнями відповідно до встановлених вимог.

Наукова новизна положень дисертації

Отриманий за результатами дослідження науковий результат дисертації О.Р. Настенка полягає у поглибленні теоретико-методичних засад і розробленні науково-практичних рекомендацій щодо розвитку механізмів стратегічного партнерства бізнесу та освіти для пришвидшення темпів інноваційного розвитку регіону. До найбільш значущих наукових результатів, одержаних автором дисертації, доцільно віднести такі.

1. Розширено понятійно-категорійний апарат дослідження стратегічного партнерства бізнесу та освіти на рівні регіону шляхом обґрунтування та змістовного наповнення трьох ієрархічних рівнів їх взаємодії (співпраця, партнерство та стратегічне партнерство) (с. 40-45). Виокремлення ієрархічних рівнів в роботі базується на критеріях ступеня координації дій, рівня спільної відповідальності та стратегічної орієнтації учасників взаємодії. Очікується, що результатом впровадження даного апарату стане ідентифікація передумов переходу від поодиноких актів співпраці до комплексних програм стратегічного партнерства між учасниками й тим самим створить теоретичне підґрунтя для обґрунтування механізмів стимулювання взаємодії між ними задля посилення інноваційної активності та формування регіональної інноваційної екосистеми.

2. Запропоновано концептуальний підхід до оцінювання потенціалу стратегічного партнерства представників бізнесу та освіти в регіоні (с. 49-54, 60). В роботі даний підхід базується на побудові матриць взаємних конкурентних переваг від реалізації різних форм співпраці, партнерства та стратегічного партнерства й систематизації ключових умов ефективної взаємодії бізнесу та освіти. Підхід має стати підґрунтям для обґрунтованого вибору пріоритетних напрямів співпраці, підвищення результативності спільних освітніх, наукових та інноваційних проєктів, а також посилення конкурентоспроможності регіональної економіки й системи освіти.

3. Систематизовано принципи стратегічного партнерства бізнесу та освіти як драйверу інноваційного розвитку регіону (с. 76-79). В роботі принципи сформульовані на основі встановлення причинно-наслідкових зв'язків між принципами ефективності та конкурентоспроможності функціонування бізнесу, надання якісної та конкурентної освіти та дієвості органів регіональної влади. Реалізація зазначених принципів у комплексі забезпечить збалансування інтересів учасників партнерської взаємодії,

підвищення результативності використання наявного інноваційного потенціалу та створення підґрунтя для довгострокового соціально-економічного зростання регіону.

4. Запропоновано методичний підхід до діагностики рівня інноваційного розвитку та потенціалу формування регіональної інноваційної екосистеми (с. 83-98). В основу підходу покладено послідовне здійснення процедур визначення місця країни за інноваційним розвитком серед країн світу, встановлення регіональних лідерів та аутсайдерів за показниками інноваційної активності в країні, характеристики потенційних можливостей для інноваційного розвитку регіонів країни за ключовим показником, який на даний момент формує рівень інноваційної активності території. Використання підходу відкриє можливості для розроблення різних стратегій розвитку регіональних інноваційних екосистем задля подолання міжрегіональних диспропорцій та підвищення глобальної інноваційності національної економіки.

5. Обґрунтовано процедуру комплексного оцінювання відповідності напрямів взаємодії бізнесу та освіти в країні ознакам стратегічного партнерства (с. 106-111). У роботі в основу процедури оцінювання покладено поетапне якісне зіставлення актів співпраці університетів у межах зразкових освітніх програм із представниками бізнес-середовища регіону та найкращих зарубіжних практик, а також встановлення результативності наукової діяльності закладу освіти. Поширення процедури серед стейкхолдерів стане підґрунтям для виявлення потенційних переваг і недоліків співпраці, а також для формування ефективних механізмів інтеграції стратегічних партнерів у процеси розвитку регіональних інноваційних екосистем.

6. Запропоновано концептуальні засади забезпечення якості вищої освіти та досягнення на цьому підґрунті прискореного інноваційного розвитку регіону (с. 156). В основу концепції покладено інтеграцію умов забезпечення якості освітніх послуг, механізмів стратегічного партнерства закладів вищої освіти та бізнесу, а також найбільш затребуваних форм їхньої взаємодії. Позитивним моментом використання концепції є встановлення причинно-наслідкових взаємозв'язків між розвитком суб'єктів освітньої сфери, зміцненням людського капіталу підприємств, стимулюванням підприємництва та підвищенням рівня інноваційного розвитку регіону.

7. Запропоновано комплексний організаційно-економічний механізм трансформації закладу вищої освіти в підприємницький університет (с. 171). В основу механізму покладено інтеграцію організаційного, освітнього, науково-інноваційного, фінансово-економічного, партнерського та цифрового блоків і поетапну реалізацію трансформаційних змін. Впровадження

механізму стане умовою посилення стратегічного партнерства освіти з бізнесом та підвищення внеску університету в інноваційний розвиток регіону.

8. Конкретизовано сценарний підхід до розвитку стратегічного партнерства бізнесу та освіти задля інноваційного розвитку регіону (с. 180-190). В основу підходу покладено поетапний перехід від адаптивної взаємодії до формування регіональної інноваційної екосистеми через реалізацію трьох взаємопов'язаних сценаріїв (адаптивного, інноваційно-проектного, екосистемного), для кожного з яких визначено часові межі реалізації, ключові напрями взаємодії, систему КРІ окремо для бізнесу та освіти, ризики, бар'єри та заходи щодо їх мінімізації з урахуванням досягнутого рівня інноваційного розвитку території. Прагнення стейкхолдерів до реалізації бажаного сценарію партнерства дозволить забезпечити диференційований підхід до формування конкретних проектів взаємодії представників бізнесу та освіти відповідно до рівня інноваційного розвитку регіонів.

Наукові положення, викладені в дисертації Олега Руслановича Настенка, характеризуються достатнім рівнем обґрунтованості та перебувають у логічному взаємозв'язку із завданнями дослідження і його підсумковими висновками.

Повнота викладення основних наукових результатів в опублікованих працях

Ключові положення та результати проведеного дослідження висвітлено в 17 наукових працях, серед яких – 5 статей – у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України (категорія Б), 12 публікацій – у матеріалах наукових конференцій різного рівня, що проводилися в Україні та за її межами. Загальний обсяг публікацій – 6,19 д.а., з яких особисто здобувачеві належить 4,93 д.а.

Основні наукові положення, висновки та результати дисертаційної роботи достатньою мірою відображені у наукових публікаціях автора. Опубліковані праці за своїм змістом, рівнем наукового викладу та оформленням відповідають вимогам, що висуваються до апробації та оприлюднення результатів дисертаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії.

Практичне значення і впровадження результатів дослідження

Практичне значення дисертаційного дослідження визначається тим, що його наукові положення трансформовано у методичні розробки та практичні рекомендації, реалізація яких може бути використана для стимулювання інноваційного розвитку регіональної економіки та прискорення її

модернізаційних процесів. До результатів, що мають найбільше практичне значення, належать систематизація форм взаємодії бізнесу та освіти за рівнями інтеграції; принципи стратегічного партнерства бізнесу та освіти як важеля інноваційного розвитку регіону; комплексний організаційно-економічний механізм трансформації закладу вищої освіти в підприємницький університет; сценарії розвитку стратегічного партнерства бізнесу та освіти в інтересах інноваційного розвитку регіону. Розроблені автором наукові положення доцільно враховувати при формуванні та вдосконаленні документів стратегічного, прогностного і програмного характеру у сфері інноваційного розвитку регіонів країни.

Запропоновані в дисертації пропозиції та ключові положення апробовано й прийнято до впровадження в діяльності Управління освіти і науки Черкаської обласної державної адміністрації (довідка №9306/02/11-01-31 від 07.04.2026 р.), Департаменту «Центр надання адміністративних послуг» Черкаської міської ради (довідка №0501-06/176 від 31.03.2026 р.), Черкаської філії «Газорозподільчі мережі України» (довідка №869/05 від 06.04.2026 р.), ТОВ «Черкаський завод з утилізації та переробки шин «КРИХТА» (довідка №10-05/517 від 05.02.2026 р.). Крім того, основні наукові результати дисертаційної роботи використовуються в освітньому процесі Черкаського державного технологічного університету при викладанні дисциплін «Стратегічне управління» й «Інноваційний розвиток» для здобувачів вищої освіти в межах освітньо-професійної програми «Підприємництво та економіка підприємства» за спеціальністю D3 «Менеджмент» на другому (магістерському) рівні вищої освіти та «Управління знаннями та інтелектуальним капіталом» і «Коучинг: технологія розкриття внутрішнього потенціалу дослідника» для здобувачів вищої освіти в межах освітньо-наукової програми «Економіка» за спеціальністю C1 «Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями)» на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти (довідка №441/03-12/12.01 від 01.04.2026 р.).

Дискусійні положення й зауваження до дисертаційної роботи

Загалом високо оцінюючи наукові результати, отримані автором у межах проведеного дослідження, доцільно звернути увагу на окремі положення дисертаційної роботи, які мають дискусійний характер.

1. У запропонованій матриці ключових конкурентних переваг бізнесу та освіти від співпраці на рівні регіону, представленої на с. 50 дисертації, всі форми взаємодії розглядаються як рівнозначні, хоча їх вплив на інноваційний розвиток регіону суттєво відрізняється. Зокрема, короткострокові заходи інформаційного та профорієнтаційного характеру

мають інший рівень результативності порівняно зі стратегічними формами співпраці, такими як реалізація спільних проєктів чи довгострокових партнерських ініціатив. У зв'язку з цим доцільним було б доповнити матрицю критеріями оцінювання ефективності окремих форм взаємодії або їх ранжуванням за ступенем впливу на розвиток людського капіталу, інноваційної діяльності та регіональної інноваційної екосистеми загалом.

2. Запропонований автором перелік умов реалізації проєктів ефективної взаємодії бізнесу та освіти, представлений на с. 60 роботи, є достатньо широким, проте до нього не включено механізми моніторингу та оцінювання результативності партнерства. Наявність системи показників ефективності, які в роботі не обґрунтовано, є необхідною умовою довгострокового функціонування стратегічного партнерства, оскільки дозволяє оцінювати рівень досягнення поставлених цілей, ефективність використання ресурсів, вплив співпраці на якість підготовки фахівців, розвиток інноваційної діяльності та соціально-економічний розвиток регіону. Без відповідних механізмів оцінювання складно забезпечити обґрунтоване управління партнерськими проєктами та своєчасне коригування напрямів їх реалізації.

3. Запропонована автором на с. 68 схема конкретизації ролі стратегічного партнерства освіти та бізнесу в активізації процесів інноваційного розвитку регіону відображає позитивний вплив такої взаємодії на інноваційний розвиток території, проте не містить механізмів зворотного зв'язку між отриманими результатами та суб'єктами партнерства. Водночас інноваційна екосистема є динамічною системою, в якій результати інноваційного розвитку мають впливати на подальше вдосконалення освітніх програм, напрями наукових досліджень, потреби бізнесу та формування нових форматів співпраці. Відсутність таких взаємозв'язків дещо спрощує процес функціонування регіональної інноваційної екосистеми. Включення до моделі контурів зворотного зв'язку дозволило б більш повно відобразити циклічний характер інноваційного розвитку та механізми самовідтворення інноваційного потенціалу регіону, що стане важливою умовою повоєнного відновлення країни.

4. У запропонованій в роботі на с. 156 концептуальній схемі формування регіональної інноваційної екосистеми представлено як прямий наслідок забезпечення якості вищої освіти та розвитку взаємодії освіти і бізнесу. Водночас така логіка дещо спрощує реальний процес становлення інноваційної екосистеми, оскільки поза увагою автора залишаються інші важливі суб'єкти та чинники її формування, зокрема органи державної влади і місцевого самоврядування, наукові установи, інститути розвитку,

інвестори та інноваційна інфраструктура. Сучасні концепції регіонального інноваційного розвитку розглядають інноваційну екосистему як результат взаємодії широкого кола стейкхолдерів, а не лише бізнесу та закладів освіти. Тому доцільним було б доповнити запропоновану модель відповідними елементами, що дозволило б більш повно відобразити механізм формування регіональної інноваційної екосистеми та підвищити обґрунтованість представлених наукових положень.

5. Дискусійним видається те, що в запропонованому на с. 171 механізмі трансформації закладу вищої освіти в підприємницький університет відсутній окремий блок управління ризиками та змінами. За умов воєнного стану, демографічного скорочення контингенту здобувачів освіти, обмеженості фінансових ресурсів, конкуренції на ринку освітніх послуг та швидких технологічних змін процес трансформації університету супроводжується значною кількістю внутрішніх і зовнішніх ризиків. Водночас успішна реалізація будь-яких трансформаційних змін потребує наявності інструментів прогнозування, мінімізації та управління такими ризиками. Включення відповідного блоку до структури механізму дозволило б підвищити його адаптивність до сучасних викликів і посилити практичну цінність запропонованих рекомендацій.

Водночас зазначені зауваження та окремі дискусійні положення не мають суттєвого характеру, не знижують наукової цінності отриманих результатів і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Відповідність роботи вимогам Міністерства освіти і науки України

Дисертаційна робота О.Р. Настенка є завершеним самостійним дослідженням, виконаним на актуальну тему. Дисертація містить результати, що мають наукову новизну та становлять значний інтерес як у теоретичному, так і в практичному аспектах. Основні наукові положення, винесені на захист, є чітко сформульованими, послідовними та достатньо аргументованими. Структура, обсяг і рівень оформлення роботи повністю узгоджуються з вимогами, встановленими Міністерством освіти і науки України.

Дисертаційна робота викладена у науковому стилі з дотриманням принципів логічності, послідовності та системності. Дослідження має завершений характер і відзначається змістовою цілісністю. Мова роботи є коректною, чіткою та відповідає нормам академічного письма.

У дисертаційній роботі О.Р. Настенка відсутні ознаки порушення академічної доброчесності. В тексті роботи належним чином оформлено посилання на використані наукові праці, результати досліджень та текстові

матеріали інших авторів. Цитування здійснено відповідно до встановлених академічних вимог і правил бібліографічного опису з дотриманням положень законодавства України у сфері авторського права.

**Загальний висновок про відповідність дисертації
встановленим вимогам**

Дисертаційна робота Олега Руслановича Настенка «Стратегічне партнерство бізнесу та освіти як умова інноваційного розвитку регіону» є повністю завершеною, самостійною науковою працею, в межах якої вирішено низку теоретико-методичних та практичних питань щодо створення умов для активізації проєктів стратегічного партнерства між представниками бізнесу та закладів освіти регіону як драйвера інноваційного розвитку його економіки, які однозначно мають наукову цінність та практичну значущість.

За структурою, обсягом і оформленням дисертація повністю відповідає встановленим вимогам (Наказ Міністерства освіти і науки України №40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації») та вимогам Постанови Кабінету Міністрів України №44 від 12.01.2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор, Настенко Олег Русланович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки.

Офіційний опонент:

професор кафедри освітнього і соціокуль-
турного менеджменту та соціальної роботи
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
Міністерства освіти і науки України,
доктор економічних наук, професор

Віра ШПИЛЬОВА

Підпис д.е.н., професора Віри Олексіївни Шпильової засвідчую

Проректор з наукової, інноваційної та
міжнародної діяльності Черкаського
національного університету імені Богдана
Хмельницького

Олександр СПРЯГАЙЛО